

Examining the Levels of Responsibility for Learning of Secondary School Students

Zeynep Bayrak¹ Hüseyin Hüsnü Bahar² Ferdi Bahadır³

To cite this article:

Bayrak, Z., Bahar, H. H. ve Bahadır, F. (2025). Examining the levels of responsibility for learning of secondary school students [Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin incelenmesi] *Electronic Journal of Education Sciences*, [Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi], 14(28), 46-62. DOI: 10.55605/ejedus.1621467

Research article

Received: 2025-01-16

Accepted: 2025-06-18

Abstract

The aim of this study is to examine the levels of responsibility for learning of secondary school students. The decisional sampling method was used in the selection of the sample group of the study conducted in a general survey model, and analysed using the data of 374 out of 401 students who were granted permission to participate and participated. Within the scope of the study, the data of five, six, seven and eighth grade students were used. The population is limited to students studied in secondary schools in Erzincan in 2023-24 academic year. The Responsibility for Learning Scale (RLS) and information form were used as data collection tools. The internal coefficient of consistency of the one-dimensional scale calculated for the current study is .94. It was found that the students had a high level of responsibility for learning when evaluated in general. The proportion of students with very low and low levels of responsibility for learning was very low (4.5%). It was observed that the students' responsibility for learning differed significantly according to their gender and grade level as well as their parental educational level. The average score of responsibility for learning of female students was higher than male students and the average score of responsibility for learning decreased as the grade level increased were found. The students whose mother or father graduated from higher education institution had a higher average score of responsibility for learning was determined. It was observed that students' levels of responsibility for learning were a positively significant predictor of average scores in Turkish, mathematics, science and English courses and previous term report card grades. When evaluated in terms of students participating in the study, it could be stated that the increase in responsibility for learning contributed to the increase in Turkish, mathematics, science and English courses and previous term report card grades.

Keywords: Responsibility, learning responsibility, secondary school students, level of responsibility

¹ zynp.bayrak45@gmail.com, Erzincan Binali Yıldırım University

² Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım University

³ Assoc. Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım University

Ortaokul Öğrencilerinin Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Düzeylerinin İncelenmesi

Zeynep Bayrak⁴ Hüseyin Hüsnü Bahar⁵ Ferdi Bahadır⁶

Atıf:

Bayrak, Z., Bahar, H. H. ve Bahadır, F. (2025). Examining the levels of responsibility for learning of secondary school students [Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin incelenmesi] *Electronic Journal of Education Sciences*, [Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi], 14(28), 46-62. DOI: 10.55605/ejedus.1621467

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 2025-01-16

Kabul Tarihi: 2025-06-18

Öz

Yapılan bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Genel tarama modelinde yürütülen çalışmanın örneklem grubunun seçiminde kararsal örnekleme yöntemi kullanılmış, katılma izni alınan ve katılan 401 öğrenciden 374'ünün verileri kullanılarak analizler yapılmıştır. Çalışma kapsamında beş, altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinin verileri kullanılmıştır. Araştırma evreni 2023-24 öğretim yılında, Erzincan il merkezindeki ortaokullara kayıtlı olan öğrencilerle sınırlıdır. Veri toplama aracı olarak Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Ölçeği (ÖYSÖ) ve bilgi formu kullanılmıştır. Tek boyutlu olan ölçeğin mevcut uygulama için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .94'tür. Genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin yüksek düzeyde öğrenme sorumluluğuna sahip olduğu bulunmuştur. Çok düşük ve düşük düzeyde öğrenme sorumluluğuna sahip olan öğrencilerin oranı çok düşüktür (% 4.5). Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyinin yanı sıra ebeveyn öğrenim durumuna göre de öğrenme sorumluluklarının anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk puan ortalamalarının erkek öğrencilerin ortalamasından yüksek olduğu, sınıf düzeyi yükseldikçe öğrenmeye yönelik sorumluluk puan ortalamalarının azaldığı görülmüştür. Anne veya babası yükseköğretim kurumu mezunu olan öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin Türkçe, matematik, fen bilimleri ve İngilizce dersi puan ortalamaları ile önceki dönem karne notunun pozitif yönlü anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Çalışmaya katılan öğrenciler açısından değerlendirildiğinde, öğrenmeye yönelik sorumluluğun artmasının Türkçe, matematik, fen bilimleri ve İngilizce dersi ile önceki dönem karne notunun yükselmesine katkı yaptığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Sorumluluk, öğrenme sorumluluğu, ortaokul öğrencileri, sorumluluk düzeyi

⁴ zynp.bayrak45@gmail.com, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

⁵ Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

⁶ Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Giriş

Öğrenme, bireyin doğumu ile başlayıp yaşamının sonuna kadar devam eden, bireyin her yönden gelişmesine katkıda bulunan ve yaşamını kolaylaştıran bir süreçtir. Kavramsal tanımlara bakıldığında öğrenme ile ilgili çok fazla tanımla karşılaşmaktayız. Bunlardan Aydın (2011) öğrenmeyi, bireyin önceki yaşadığı olaylar neticesinde edindiği tecrübeler ve davranışlarında meydana gelen kalıcı izli değişiklikler olarak tanımlamıştır. Knowles (1984) ise öğrenmeyi bireyin yalnızca bilgi edinme süreci değil, aynı zamanda bu bilgiyi yaşamında anlamlı biçimde kullanma, kendi gelişiminden sorumlu olma ve toplumsal yaşama bilinçli katkıda bulunma süreci olarak ifade etmiştir. Öğrenmenin, bireyin bilişsel gelişimini destekleyen dinamik bir süreç olduğu aşikar olmakla birlikte bu sürecin etkinliğinin, bireyin kendi öğrenme sürecini yönetme ve yönlendirme konusundaki sorumluluğunu üstlenmesiyle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, öğrenme ile ilişkili olan, öğrenme sorumluluğu kavramı önem kazanmaktadır. Sorumluluk kavramı genel olarak bireyin yapması gereken görevleri yerine getirmesi ya da getirmediğinde de sonuçlarını kabullenmesi olarak tanımlanmaktadır (Hediye Er, 2021; Kolan, 2020). Sorumluluk olgusunun kapsamı, yaşamın her anı ile ilgili olması sebebiyle çok geniştir. Bu kapsamda vatandaşlık (siyasal) sorumluluğu, toplumsal sorumluluk, öze dönük (kişisel) sorumluluk, doğaya karşı (çevresel) sorumluluk ve dini sorumluluk gibi farklı sorumluluk türlerinden bahsedilmektedir (Yeşil, 2021). Bunlardan biri de eğitim süreçlerine yönelik öğrenme sorumluluğudur.

Öğrencilerin içsel başarı faktörü olarak kabul edilen (Tran & Vu, 2016) öğrenme sorumluluğu, Dewey'in (1900) 20. Yüzyılın başlarında öğrencilerin öğrenmeleri için sorumluluk almaları gerektiği vurgusuyla dikkat çeken bir kavram haline gelmiştir. Öğrenme sorumluluğu, öğrencilerin öğrenmek için üstlerine düşenleri yerine getirmeleri, belirledikleri hedeflere ulaşmak için gerekenleri yapmaları ve hangi konularda eksikleri olduğunun farkına vardıklarında bu eksiklikleri tamamlamak için çabalamaları olarak tanımlanmaktadır (Yakar & Saracaloğlu, 2017). Görüldüğü gibi bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme süreçlerinde öğrenme sorumluluğunun, belirleyici bir rol oynadığı kaçınılmazdır. Çağdaş eğitim bağlamında bakıldığında, öğrencilerin bilginin pasif alıcısı olmalarından ziyade öğrenme sorumluluğunu alıp, kendi öğrenme yöntem ve stillerini fark ederek öğrenme süreçlerini keşfetmeleri oldukça önemlidir. Coffman (2010) öğrencilerin derslere önceden nasıl hazırlanmaları gerektiğini bilmeleri, grup çalışmalarında sorumluluk almaları ve öğrenme süreçlerini analiz ederek gözden geçirmelerinin oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir. Carpenter & Pease (2013) ise öğrencilerin, yaşam boyu fayda sağlayacak derin anlayış ve beceriler kazanmak için öğrenme sorumluluğunu daha fazla üstlenmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Bacon (1993) ise öğrenme sorumluluğunu alan öğrencilerin, öğrenmeye yönelik engelleri ortadan kaldırıp başarılı olmak için her şeyi yaptıklarını belirtmiştir.

Alan yazına bakıldığında öğrenme sorumluluğunun okul motivasyonu (Özbulat 2020), öğrencilerin yardım isteme eğilimleri ve sınıf iklimi (Ünalın, 2023), okula bağlılık düzeyleri (Arıyürek, 2023 s. 87), yaratıcı problem çözme becerileri (Ateş, 2020 s. 46) ve çalışma sorumluluğu (Şenkal, 2020, s. 88) değişkenleri ile aralarında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu ve benzeri çalışmalarda cinsiyet, sınıf düzeyi, ikamet yerleri ve okul türü gibi değişkenlerle öğrenme sorumluluğu arasında anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir (Kuloğlu, 2022; Yeşil, 2013; Demirelli, 2022, s. 55). Bu çalışmalar öğrencilerin eğitim ve öğretim hayatında öğrenme sorumluluğunun önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye'de önceki öğretim programlarda olduğu gibi, 2024 yılı maarif modeli öğretim programlarında da sorumluluk kavramı özellikle vurgulanmaktadır. Örneğin İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi dersi öğretim programı (MEBb, 2024), ortaokul Türkçe

dersi öğretim programı (MEBc, 2024) ve Sosyal bilgiler dersi öğretim programında (MEBd, 2024) değerler ve eğilimler başlıkları altında sorumluluk kavramı sıkça vurgulanmaktadır. Yani sorumluluk bilincinin bireylere kazandırılmasının, ülkenin eğitim amaçları arasında olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilerin akademik başarılarının, okul ortamına uyumlarının ve bireysel gelişimlerinin önemli bir belirleyicisi olan öğrenme sorumluluğu, eğitimin niteliğini artırma yolunda temel bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin öğrenme süreçlerine ne derece sahip çıktıkları, öğrenme sürecinde aktif rol alıp almadıkları, ödev ve ders sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirdikleri gibi unsurlar araştırmanın odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu çalışma, elde edeceği bulgularla öncelikle ortaokul düzeyinde uygulanan öğretim programlarının işlevselliğinin değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Öğrencilerin sorumluluk düzeyleri ile öğretim programları arasında kurulan ilişki sayesinde, mevcut programların öğrenciye sorumluluk kazandırma açısından ne derece etkili olduğu ortaya konabilecektir. Aynı zamanda, bu araştırmanın sonuçlarının öğrenciler, ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticileri için rehber niteliğinde olacağı düşünülmektedir. Özellikle ebeveynlerin çocuklarının öğrenmeye yönelik tutumlarını daha iyi anlayarak destekleyici yaklaşımlar geliştirmeleri, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını bu doğrultuda planlamaları ve yöneticilerin okul iklimini öğrencilerin sorumluluk gelişimini destekleyecek şekilde yapılandırmaları açısından önemli veriler sunması beklenmektedir. Her ne kadar benzer nitelikte araştırmalar literatürde yer alsa da bu çalışma farklı bir örneklem grubunda ve özgün bir bağlamda gerçekleştirileceği için, elde edilecek sonuçların mevcut literatüre yeni bir bakış açısı kazandıracağı ve önceki çalışmalarla kıyaslama imkânı sunarak bilimsel bilgi birikimine katkıda bulunacağı öngörülmektedir. Özellikle öğrencinin ortaokul kademesine geçiş sürecinde hangi düzeyde bir sorumluluk bilinciyle bu kademeye başladığı, bu süreçte söz konusu bilincin nasıl bir değişim gösterdiği ve eğitim sisteminin bu değişimde nasıl bir rol oynadığı gibi soruların yanıtlanması, araştırmanın önemini artırmaktadır. Bu sayede, eğitim sisteminin öğrenci üzerindeki etkisi daha somut biçimde gözlemlenebilecek ve geliştirici stratejiler belirlenebilecektir.

1. Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri nedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri ebeveyn öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, İngilizce dersi birinci dönem ortalamaları ile birinci dönem karne notlarını yordama düzeyi nedir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli olarak tasarlanmıştır. Tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü veya ondan seçilen bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Bailey, 1982). Tarama modellerinde evreni temsil yeteneğine sahip belli bir örneklem grubu üzerinde çalışılır ve sonuçlar evrene genellenir (Köse, 2017). Tarama modeli,

bir olay ya da duruma ilişkin katılımcıların görüş, ilgi ve tutum gibi özelliklerinin ortaya çıkarıldığı çalışmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2012).

Evren ve örneklem

Araştırma 2023-24 öğretim yılında, Erzincan il merkezinde bulunan ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır. Örneklem seçiminde kararsal (amaçlı) örnekleme metodu kullanılmıştır. Araştırmacıların yargısına göre örneklem seçiminin yapıldığı kararsal örnekleme yönteminde seçilen elemanlar, araştırma problemine cevap alınabileceğine inanılan bireylerdir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2005). Bu kapsamda, başarı (Lise Giriş Sınavı-LGS sonuçları) ve sosyal çevre bakımından farklı olduğu değerlendirilen beş ortaokuldaki öğrencilerden veri toplanmıştır. Önceki yıl LGS sınavında yüksek, orta ve düşük puan ortalamasına sahip olan okulların seçilmesine dikkat edilmiştir. Beş ortaokulda çalışmaya katılma izini alınan ve katılan 401 öğrenciden veri toplanmış, ancak eksik ve hatalı doldurulan 27 form değerlendirme dışı tutulmuştur. Böylece 374 öğrencinin cevabı analiz ve değerlendirmeye alınmıştır. Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kız	187	50,0
	Erkek	187	50,0
Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	85	22,7
	6. Sınıf	107	28,6
	7. Sınıf	96	25,7
	8. Sınıf	86	23,0
Toplam		374	100,0

Katılımcıların 187’si kız, 187’si ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Beşinci sınıftan 85, altıncı sınıftan 107, yedinci sınıftan 96 ve sekizinci sınıftan 86 olmak üzere toplam 374 öğrenciden toplanan veriler analize tabi tutulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerine göre (MEBa, 2024), 2023-24 öğretim yılında Erzincan ili genelinde 11953 ortaokul öğrencisi bulunmakta olup, bunların 11120’si il ve ilçe merkezlerindeki okullara kayıtlıdır. İl merkezinde bulunan öğrenci sayısı dikkate alındığında, değerlendirmeye alınan cevap sayısının temsil kabiliyetine ($\alpha = 0,05$ için) sahip olduğu söylenebilir (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004, s. 50).

Veri toplama araçları

Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ile Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Ölçeği (ÖYSÖ) kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, ebeveyn öğrenim durumu ve başarı notlarına ilişkin sorulara yer verilmiştir.

Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Ölçeği (ÖYSÖ), ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Yakar & Saracaloğlu, 2017). Tek boyutlu olan, ters puanlanan madde bulunmayan ve Likert tipi derecelendirilen ölçekte 35 madde bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 175, en düşük puan ise 35’tir. Ölçekten alınan puanların değerlendirilebilmesi için düzey aralıkları geliştirilmiştir. Geliştirilen düzey aralıkları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. ÖYSÖ’nün Kullanımına İlişkin Puanlar*

Çok düşük düzey	Düşük düzey	Orta düzey	Yüksek düzey	Çok yüksek düzey
35.00-62.99	63.00-90.99	91.00-118.99	119.00-146.99	147.00-175.00

*Yakar ve Saracaloğlu, 2017

Tablo 2’de görüldüğü gibi ölçeğin geliştirilme sürecinde hesaplanan iç tutarlık katsayısı .94, iki hafta ara ile yapılan test-yeniden test korelasyon katsayısı .78 bulunmuştur (Yakar & Saracaloğlu, 2017). Mevcut uygulamada da hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .935’tir.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde Kişisel Bilgi Formu ile elde edilen öğrencilerin demografik bilgilerini içeren betimleyici istatistikler belirlenmiştir. Normallik varsayımı ile ilgili olarak standardize edilmiş basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiş, incelenen katsayıların kritik değerlerin altında olduğu görülmüştür. Diğer taraftan Merkezi Limit Teoremi (MLT), verilerin normal dağılıma uygun olmasa bile, 30 ya da daha fazla sayıda gözleme sahip olunması durumunda parametrik testlerin kullanılabileceğini ifade etmektedir (Kul, 2014). ÖYSÖ ile toplanan verilerin cinsiyet, sınıf düzeyi ve ebeveyn öğrenim durumu değişkenleri için Tek Yönlü ANOVA Testi ile analizler yapılmıştır. Öğrenme sorumluluğunun Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, İngilizce dersi başarı puanları ile karne notunu yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin bulgular

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul Öğrencilerinin ÖYSÖ Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişken	N	En küçük	En büyük	$\bar{X}$	Ss
Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Düzeyi	374	50,00	173,00	132,20	22,61

Tablo 3’te görüldüğü gibi ÖYSÖ’den alınan en küçük puan 50.00, en büyük puan ise 173.00’tür. Öğrencilerin ortalama puanı 132.20’dir. Bu bulgulara göre, elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin yüksek düzeyde öğrenme sorumluluğuna sahip olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin ÖYSÖ puanlarının puan aralıklarına göre frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ortaokul Öğrencilerinin ÖYSÖ Puanlarının Puan Aralıklarına Göre Frekans ve Yüzdeleri

Puan aralıkları	Frekans	%
Çok düşük düzey (35.00-62.99)	2	,5
Düşük düzey (63.00-90.99)	15	4,0
Orta düzey (91.00-118.99)	79	21,1
Yüksek düzey (119.00-146.99)	163	43,6
Çok yüksek düzey (147.00-175.00)	115	30,7
Toplam	374	100,0

Tablo 4’ te görüldüğü gibi ÖYSÖ puanı çok düşük düzeyde olanların oranı % 0,5 (2 öğrenci), düşük düzeyde olanların oranı %4,0 (15 öğrenci), orta düzeyde olanların oranı % 21,1 (79 öğrenci), yüksek düzeyde olanların oranı % 43,6 (163 öğrenci) ve çok yüksek düzeyde olanların oranı % 30,7 (115 öğrenci) bulunmuştur.

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular

Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre öğrenmeye yönelik sorumluluk puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre sorumluluk puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları

Cinsiyet	Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss
Kız	5,00	37	143,23	20,69
	6,00	62	137,16	19,32
	7,00	48	133,27	21,06
	8,00	40	133,08	19,33
	Toplam	187	136,50	20,25
Erkek	5,00	48	140,67	21,25
	6,00	45	129,33	23,82
	7,00	48	123,79	21,87
	8,00	46	117,48	23,57
	Toplam	187	127,90	24,03
Toplam	5,00	85	141,81	20,93
	6,00	107	133,87	21,57
	7,00	96	128,53	21,88
	8,00	86	124,73	22,95
	Toplam	374	132,20	22,61

Tablo 5'te görüldüğü gibi hem kızlarda hem de erkeklerde en yüksek öğrenme sorumluluğu puanı 5. Sınıflarda, en düşük öğrenme sorumluluğu puanı ise 8. Sınıflarda gözlenmiştir.

Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin faktöriyel ANOVA testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin faktöriyel ANOVA testi sonuçları

Kaynak	Tip III Kareler toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	p	Kısmi η^2
Düzeltilmiş model	23342,124 ^a	7	3334,589	7,296	,000**	,122
Kesişim	6411281,180	1	6411281,180	14028,522	,000**	,975
Cinsiyet	7231,239	1	7231,239	15,823	,000**	,041
Sınıf	13505,038	3	4501,679	9,850	,000**	,075
Cinsiyet * Sınıf	1818,729	3	606,243	1,327	,265	,011
Hata	167268,433	366	457,018			
Toplam	6727266,000	374				
Düzeltilmiş toplam	190610,556	373				

^aR² = ,122 (Düzeltilmiş R² = ,106)

Tukey: 5 > 7, 8; 6 > 8; Kız > Erkek

**p < .01

Tablo 6'da görüldüğü gibi cinsiyet (F= 15,823, p < .01) ve sınıf düzeyine (F= 9,850, p < .01) göre grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu, cinsiyet-sınıf düzeyi ortak etkisinin (F= 1,327, p > .05) anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin puan ortalamaları (136,50) erkek öğrencilerin puan ortalamasından (127,90), beşinci sınıf öğrencilerinin puan ortalaması (141,81) yedi (128,53) ve sekizinci (124,73) sınıf, altıncı sınıf öğrencilerinin (133,87) puan ortalaması sekizinci sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı ölçüde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizler öğrenmeye yönelik

sorumluluk düzeyinde sınıf ($\eta^2 = ,075$) değişkeninin cinsiyet ($\eta^2 = ,041$) değişkeninden daha etkili olduğu, her iki değişkenin öğrenmeye yönelik sorumluluk puanındaki değişkenliğin % 10,6'sını (düzeltilmiş $R^2 = ,106$) açıkladığı bulunmuştur.

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin ebeveyn öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular

Öğrencilerin anne öğrenim durumuna göre ÖSYÖ puan ortalamaları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ortaokul öğrencilerinin anne öğrenim durumuna göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler

Anne Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss
İlkokul veya daha az (I)	85	129,15	21,51
Ortaokul (II)	84	133,85	19,85
Ortaöğretim (III)	115	129,36	23,92
Yükseköğretim (IV)	84	137,89	23,72
Toplam	368	132,28	22,64

Tablo 7'de görüldüğü gibi annesi ilkökul mezunu olan veya diplomasız olan 85 öğrencinin ortalaması 129,15, ortaokul mezunu olan 84 öğrencinin ortalaması 133,85, lise veya dengi okul mezunu olan 115 öğrencinin ortalaması 129,36 ve yükseköğretim kurumu mezunu olan 84 öğrencinin ortalaması 137,89 bulunmuştur.

Öğrencilerin anne öğrenim durumuna göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir

Tablo 8. Ortaokul öğrencilerinin anne öğrenim durumuna göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin tek yönlü ANOVA testi sonuçları

Farkın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Tukey
Gruplar arası	4666,191	3	1555,397	3,086	,027*	IV > III
Grup içi	183478,418	364	504,062			
Toplam	188144,609	367				

*p < ,05

Tablo 8'de görüldüğü gibi analiz sonuçları anne öğrenim durumuna göre öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F(3-364) = 3,086$, $p < ,05$). Tukey analizi, anlamlı farkın annesi yükseköğretim kurumu mezunu olan öğrencilerle annesi ortaöğretim kurumu mezunu olan öğrenciler arasında olduğunu göstermiştir.

Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Ortaokul öğrencilerinin baba öğrenim durumuna göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler

Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss
İlkokul veya daha az (I)	36	125,36	23,93
Ortaokul (II)	49	130,27	21,03
Ortaöğretim (III)	149	129,33	22,65
Yükseköğretim (IV)	132	137,72	22,17
Toplam	366	132,09	22,74

Tablo 9'da görüldüğü gibi babası ilkökul mezunu veya diplomasız olan 36 öğrencinin ortalaması 125,36, ortaokul mezunu olan 49 öğrencinin ortalaması 130,27, ortaöğretim mezunu

olan 149 öğrencinin ortalaması 129,33, yükseköğretim kurumu mezunu olan 132 öğrencinin ortalaması 137,72 bulunmuştur.

Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Ortaokul öğrencilerinin baba öğrenim durumuna göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin tek yönlü ANOVA testi sonuçları

Farkın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Tukey
Gruplar arası	7112,653	3	2370,884	4,726	,003**	IV > I ve III
Grup içi	181593,371	362	501,639			
Toplam	188706,025	365				

**p < ,01

Tablo 10’da görüldüğü gibi Tek yönlü ANOVA testi sonuçlarına göre, baba öğrenim durumuna göre öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F(3-362) = 4,726$, $p < .01$). Tukey testi sonuçları babası yükseköğretim kurumu mezunu olan öğrencilerin puan ortalamasının babası ortaöğretim ve ilkökul mezunu olanlarla diplomasız olanlardan anlamlı ölçüde yüksek olduğunu göstermiştir.

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, İngilizce dersi birinci dönem ortalamaları ile birinci dönem karne notlarını yordama durumuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin Türkçe, matematik, fen bilimleri ve İngilizce dersi karne not ortalamaları ile öğrenmeye yönelik sorumluluk puan ortalamaları arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Regresyon analizine dahil edilen değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları

Değişken	Türkçe	Matematik	Fen Bilimleri	İngilizce
Matematik	,672**			
Fen Bilimleri	,651**	,741**		
İngilizce	,569**	,638**	,580**	
Sorumluluk	,271**	,362**	,238**	,297**

**p < ,01

Tablo 11’de görüldüğü gibi tüm değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve anlamlı olduğu görülmektedir. Öğrenmeye yönelik sorumluluk puanı ile en yüksek korelasyonun Matematik dersi karne notu arasında ($r = .362$, $p < .01$) olduğu bulunmuştur. Daha sonra sırasıyla İngilizce ($r = .297$, $p < .01$), Türkçe ($r = .271$) ve fen bilimleri ($r = .238$, $p < .01$) dersi karne notları arasındaki ilişkilerin de pozitif yönlü ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Adımsal regresyon analizine dahil edilen bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 12’de gösterilmiştir

Tablo 12. Regresyon analizi yapılan değişkenlerle ilgili betimleyici istatistikler

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss
Sorumluluk	343	132,56	22,88
Matematik	343	74,18	21,94
İngilizce	343	79,73	19,74
Türkçe	343	84,76	12,83
Fen Bilimleri	343	78,47	17,87
Karne not ortalaması	343	84,35	11,62

Tablo 12’de görüldüğü gibi en yüksek karne not ortalamasının Türkçe dersine (84,76), en düşük karne not ortalamasının ise Matematik dersine (74,18) ait olduğu görülmektedir. Analize dahil edilen 343 öğrencinin sorumluluk puan ortalaması 132,56’dır. Ders ortalamaları ile karne not ortalamaları yüzlük sisteme göre hesaplanmıştır. En düşük ortalama matematik dersine (74,18), en yüksek ortalama ise Türkçe dersine (84,76) aittir.

Öğrenme sorumluluğunun Türkçe, matematik, fen bilimleri ve İngilizce dersi ile önceki dönem karne notunu yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Öğrenme sorumluluğunun Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, İngilizce dersi başarı puanları ile karne notunu yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizlerinin sonuçları

		Standardize edilmemiş		Standardize edilmiş		t	Sig.	R ²	F	DW
		B	S.hata	Beta						
Türkçe	(Sabit)	64,367	3,869			16,638	,000	,271	28,136, p < .001	1,639
	ÖS	,153	,029	,271		5,304	,000			
Matematik	(Sabit)	27,709	6,448			4,297	,000	,362	52,811, p < .001	1,487
	ÖS	,349	,048	,362		7,267	,000			
Fen Bilimleri	(Sabit)	53,686	5,466			9,822	,000	,238	21,060, p < .001	1,682
	ÖS	,187	,041	,238		4,589	,000			
İngilizce	(Sabit)	45,446	5,993			7,583	,000	,297	33,613, p < .001	1,450
	ÖS	,259	,045	,297		5,798	,000			
Karne Notu	(Sabit)	63,189	3,476			18,177	,000	,094	38,122, p < .001	1,632
	ÖS	,160	,026	,311		6,174	,000			

Türkçe = 64,367 + (0,153 x Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Puanı)

Matematik = 27,709 + (0,349 x Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Puanı)

Fen Bilimleri = 53,686 + (0,187 x Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Puanı)

İngilizce = 45,446 + (0,259 x Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Puanı)

Karne notu = 63,189 + (0,160 x Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Puanı)

Tablo 13’te görüldüğü gibi tek yönlü ANOVA testi sonuçları Analiz sonuçları, kurulan regresyon modellerinin genel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (p < .001). Öğrenmeye yönelik sorumluluğun Türkçe ($\beta = ,271$, $t = 16,638$, $p < .01$), matematik ($\beta = ,362$, $t = 7,267$, $p < .01$), fen bilimleri ($\beta = ,238$, $t = 4,589$, $p < .01$), İngilizce ($\beta = ,297$, $t = 7,583$, $p < .01$) ve karne not ortalamasının ($\beta = ,311$, $t = 18,177$, $p < .01$) pozitif yönlü anlamlı yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir. Öğrenmeye yönelik sorumluluk mevcut değişkenler içinde en fazla matematik dersi puanlarını yordarken, en az fen bilimleri notunu yordamaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerine ilişkin sonuç tartışma ve öneriler

Öğrencilerinin puanları puan aralıklarına göre değerlendirildiğinde, önemli bir kısmının yüksek ve çok yüksek düzeyde öğrenme sorumluluğuna sahip olduğu söylenebilir. Ancak öğrencilerin yaklaşık olarak dörtte birinin öğrenme sorumluluk düzeyi orta, düşük veya çok düşük düzeydedir. Öğrencilerin öğrenme sorumluluk düzeylerinin en yüksek düzeye çıkarılması kuşkusuz istenen bir durumdur. Ancak bu durum sadece okul ile ailenin üstesinden gelebileceği bir problem olarak görülmemelidir. Sorumluluk olgusunun çok fazla değişkene

bağlı olduğu, okulun yanı sıra aile ve sosyo-kültürel çevrenin de sorumluluk olgusunda etkili olduğu ifade edilmektedir (Yeşil, 2021). Ancak yine de öğrencinin sosyalleşmesinden birinci derecede sorumlu olan okul ve ailenin, öğrencinin öğrenme sorumluluğunun daha yüksek bir düzeye çıkarılmasında önemli olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, çalışma grubundaki öğrencilerin yaklaşık dörtte üçünün öğrenme sorumluluk düzeylerinin yüksek ve çok yüksek düzeyde olması olumlu olarak değerlendirilmektedir. Çünkü öğrenmeleri için kişisel sorumluluk üstlenen öğrencilerin, başka birisinin kontrol etmesine gerek kalmaksızın görevlerini yerine getirme olasılığı yüksektir (Helker & Wosnitza, 2016). Farklı araştırmalar incelendiğinde; Gülle (2021) ortaokul öğrencilerinin öğrenme sorumluluklarının orta düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Kuloğlu (2022) ise ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluklarının yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Öğrenme sorumluluğunun akademik başarı ile ilişkili olabilecek bazı değişkenlerle bağlantılı olduğu da ifade edilmektedir (Cevat & Akkaş, 2019; Yeşil, 2021).

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuç tartışma ve öneriler

Kız öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyi erkek öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyinden daha yüksektir. Bu bulgu benzer bazı araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir (Gözüyükarı, 2019; Gürsoy, Gürsoy, Zekioğlu & Çamlıyer, 2020; Özbolat, 2020; Kuloğlu, 2022). Cinsiyete göre öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olması istenen bir durum olarak değerlendirilmemektedir. Bu farklılık öğrenme sorumluluklarının yerine getirilmesi sürecinde öğretmen ve ebeveynlerin işini zorlaştırabilir. İnsanın bulunduğu her mekân ve her ortam ile ilgili olması sebebiyle sorumluluk olgusunu etkileyen çok sayıda faktörün olduğu ifade edilmektedir (Yeşil, 2021). Erkek ve kız öğrencilerin aynı mekân ve ortamlarda bulunmalarının yanı sıra, farklı mekân ve ortamlarda da bulundukları bir gerçektir. Ayrıca bu farklılığın oluşmasında, ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin cinsiyete dayalı gelişim farklılıklarının da etkili olabileceği düşünülmektedir. Ancak yine de bu farklılığın sebeplerinin araştırılması ayrı bir çalışma konusu yapılabilir.

Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrenmeye yönelik sorumluluk puan ortalamalarının düştüğü görülmüştür. Beşinci sınıf öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk puanı yedi ve sekizinci sınıf, altıncı sınıf öğrencilerinin sorumluluk puanı da sekizinci sınıf öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk puanlarından yüksektir. Beşinci sınıfla birlikte öğrenciler yeni bir öğretim kademesine başlamakta olup, sınıf öğretmenliğinin esas olduğu öğretim kademesinden branş öğretmenliğinin esas olduğu bir öğretim kademesine geçiş yapmaktadır. Ortaokul son sınıf öğrencileri ise yeni bir öğretim kademesine geçiş öncesinde, lise giriş sınavının oluşturabileceği potansiyel baskıları daha etkili bir şekilde hissedebilmektedir. Yapılan bir çalışmada (Özdaş, 2019), merkezi sınav sistemi ve sınav sistemindeki değişikliklerin öğrencileri psikolojik açıdan olumsuz etkilediği, motivasyonlarının düşürdüğü, derse ilgiyi azalttığı ve sosyalleşmeyi olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Diğer bir çalışmada (Güngör, 2021), lise giriş sınavına hazırlık sürecinin çocukların ruh halinde değişmelere yol açtığı ve sosyalleşmelerini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca bireyler yaş itibarıyla, altı ve yedinci sınıftan itibaren erenlik ve ergenlik döneminin ortaya çıkardığı fiziksel, bedensel ve ruhsal birtakım değişikliklerin sıklıkla yaşandığı bir döneme de giriş yapmaktadırlar (Bacanlı, 2024; Selçuk, 2018). Sınıf düzeyinin yükselmesine paralel olarak öğrenme sorumluluk düzeyinin azalmasında öğrencinin yaş ve gelişim özelliklerinin yanı sıra, sosyalleşme ortamları ve sınav baskısının da etkisi olabilir. Ancak yine de bu hususların araştırılması ayrı bir çalışma konusu yapılabilir.

İlgili literatürde benzer bazı bulguların olduğu görülmektedir. Yapılan bir çalışmada ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinin sorumluluk düzeyinden anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur (Kuloğlu, 2022). Diğer bir çalışmada beşinci sınıf öğrencilerinin altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek öğrenme sorumluluğuna sahip olduğu tespit edilmiştir (Özbulat, 2020). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersini öğrenmeye yönelik sorumlulukları ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Gözüyukarı, 2019), beş ve altıncı sınıf öğrencilerinin yedinci sınıf öğrencilerine göre sosyal bilgiler dersini öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin ebeveyn öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuç tartışma ve öneriler

Ebeveyn öğrenim durumu öğrencilerin öğrenme sorumluluk düzeyini etkilemektedir. Annesi yükseköğretim kurumu mezunu olan öğrenciler, annesi ortaöğretim kurumu mezunu olan öğrencilerden daha fazla öğrenme sorumluluk düzeyine sahiptir. Annesi yükseköğretim kurumu mezunu olan öğrencilerin öğrenme sorumluluk puan ortalaması diğer gruplardan yüksek olmakla birlikte aradaki fark anlamlı değildir. Babası yükseköğretim kurumu mezunu olan öğrencilerin öğrenme sorumluluk düzeyi babası ilköğretim mezunu veya diplomasız olanlarla babası ortaöğretim kurumu mezunu olan öğrencilerin öğrenme sorumluluk düzeyinden daha yüksektir. Yapılan bir çalışmada anne ve baba eğitim durumuna göre öğrencilerin öğrenme sorumluluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Kuloğlu, 2022). Aile sorumluluk eğitiminde önemli olan kurumlardan birisidir (Er & Özen, 2019; Aktan & Şahin, 2018; Özdemir, 2019). Aile ortamı birey üzerinde çok yönlü ve kalıcı izler bırakabilmekte, sorumluluk bilinç ve duyarlılığının oluşmasında da ilk ve en önemli kurum olarak görülmektedir (Yeşil, 2021). Bu çalışmada, ebeveynlerin yükseköğretim düzeyinde eğitim görmesinin öğrencinin öğrenme sorumluluğunu yükseltmede olumlu bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ebeveynin ortaöğretim düzeyinde eğitim görmesi, ilköğretim veya daha düşük düzeyde eğitim görmesine göre öğrencinin öğrenme sorumluluğunu artırma veya azaltmada etkili olmadığı söylenebilir.

Ortaokul öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Sontur, Bilgili & Öğüt, 2021), ebeveyn akademik başarı desteği ile öğrenme sorumluluğu arasında pozitif yönlü, ebeveyn akademik başarı baskısı ile negatif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyleri Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, İngilizce dersi birinci dönem ortalamaları ile birinci dönem karne notlarını yordama durumuna ilişkin sonuç tartışma ve öneriler

Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk puanları ile Türkçe, matematik, fen bilimleri, İngilizce dersi başarı puanları ve karne not ortalaması arasında pozitif yönlü ilişkiler vardır. Öğrenmeye yönelik sorumluluk Türkçe, matematik, fen bilimleri ve İngilizce dersi puanları ile karne not ortalamasının pozitif yönlü anlamlı yordayıcısıdır. Öğrenme sorumluluğunun yükselmesine paralel olarak öğrencilerin bu derslerdeki başarı notları ve karne not ortalamasında artış görülmektedir. Öğrencilerin öğrenme sorumlulukları arttığında karne notu ile Türkçe, matematik, fen bilimleri ve İngilizce dersindeki başarıları da artırmaktadır. Öğrenme sorumluluğunun öğrencilerin okul başarısını doğrudan etkilediği ifade edilmektedir (Yeşil, 2021). Mevcut çalışmadan elde edilen bulgular, bu ifadeyi destekler niteliktedir. Bulgular, öğrencinin akademik düzeyi ile öğrenme sorumluluğu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğunu ifade eden çalışmaların bulgularını da destekler niteliktedir (Dereceli,

2019). Ortaokul öğrencileri ile ilgili olarak yapılan diğer bir çalışmada (Özbulat, 2020), öğrenme sorumluluğu yüksek olan öğrencilerin karne not ortalamasının öğrenme sorumluluğu düşük olan öğrencilerin karne not ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilere yer verilebilir:

- Erkek öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerini artırmaya yönelik özel destekleyici programlar geliştirilebilir. Cinsiyete dayalı sorumluluk düzeyi farklılıklarını azaltmak amacıyla, özellikle erkek öğrencilere yönelik sorumluluk bilinci, öz düzenleme ve görev takibi gibi becerileri geliştirmeye odaklanan eğitim etkinlikleri düzenlenebilir.
- Öğretmenler, sınıf içi etkinliklerde kız ve erkek öğrencilerin öğrenme yaklaşımlarındaki farklılıkları gözeterek tüm öğrencilerin sorumluluk alma düzeylerini dengelemeyi hedefleyen stratejiler kullanabilir.
- Eğitim programlarında öğrenme sorumluluğu gelişimini destekleyici etkinliklere yer verilebilir.
- Öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu geliştirmek amacıyla rehberlik ve danışmanlık hizmetleri güçlendirilebilir.
- Ailelerin öğrencilerin öğrenme sorumluluğu üzerindeki rolü göz önüne alınarak, veli iş birliği artırılabilir. Ayrıca, ailelerin eğitim düzeyine bağlı öğrenme sorumluluğu farklılıklarını azaltmaya yönelik destek programları geliştirilebilir.
- Öğrenme sorumluluğu ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine irdeleyen araştırmaların yanı sıra öğrenme sorumluluğu gelişiminde rol oynayan aile faktörleri konusunu ele alan nitel araştırmalar yapılabilir.
- Kız öğrencilerin neden daha yüksek sorumluluk düzeyine sahip oldukları, erkek öğrencilerin ne tür engellerle karşılaştıkları gibi konular öğrenci görüşlerine dayalı nitel veriyle desteklenerek derinlemesine incelenebilir.

Lisans Bilgileri

Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi'nde yayımlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in Electronic Journal of Education Sciences are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik kurul onayı

Etik Beyannamesi

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi beyan ederiz. Aynı zamanda yazarlar arasında çıkar çatışmasının olmadığını, tüm yazarların çalışmaya katkı sağladığını ve her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu bildiririz.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik kurul adı: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik kurul karar tarihi: 29/12/2023

Etik kurul belgesi sayı numarası: E-88012460-050.01.04-324410

Yazar Çıkar Çatışma Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur, olmayacaktır.

Yazar Katkı Oranları

Araştırma yazarları çalışmaya eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Kaynakça

- Aktan, B. Ş. & Şahin, Ç. (2018). Okul öncesi 5-6 yaş grubu çocuklarının sorumluluk kazanma düzeylerinin veli görüşlerine göre değerlendirilmesi. *International Primary Education Research Journal*, 2(1), 9-16.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (4. baskı). Sakarya Üniversitesi.
- Arıyürek, E. A. (2023). *Ortaokul öğrencilerinde okula bağlılık ile öğrenme sorumluluğu ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ateş, N. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye karşı sorumlulukları ile yaratıcı problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Aydın, A. (2011). *Eğitim psikolojisi gelişim öğrenme öğretim* (12. Baskı). Pegem Akademi.
- Bacanlı, H. (2024) *Eğitim psikolojisi* (29. Baskı). Pegem Akademi.
- Bacon, C. S. (1993). Student responsibility for learning. *Adolescence*, 28(109), 199-212.
- Bailey, K. D. (1982). *Methods of social research* (2. Baskı). The Free Press.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Pegem Akademi.
- Carpenter, J. P. & Pease, J. S. (2013). Preparing students to take responsibility for learning: The role of non-curricular learning strategies. *Journal of Curriculum and Instruction*, 7(2), 38–55. <https://doi.org/10.3776/joci.2013.v7n2p38-55>
- Cevat, E., & Akkaş, E. (2019). The effects of teaching supported by self-regulated learning on students' learning and studying responsibility. *Journal of Education and Training Studies*, 7(10s), 49-56.
- Coffman, S. J. (2010). Ten strategies for getting students to take responsibility for their learning. *College Teaching*, 51(1), 2-4. <https://doi.org/10.1080/87567550309596401>.
- Demirelli, G. (2022). *Pansiyon öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk alma becerisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Çankırı ili örneği* [Yüksek lisans tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Dereceli, Ç. (2019). İlköğretim öğrencilerinin başarı algısı ve sorumluluk duygusunun spor yapma değişkenine göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 21(3), 1-10.
- Dewey, J. (1900). Psychology and social practice. *Psychological Review*, 7(2), 105-124. <https://doi.org/10.1037/h0066152>
- Er, E. & Özen, Y. (2019). Biz babadan böyle gördük: Evlat sorumluluğu. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 13-22.
- Gözüyukarı, E. (2019). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersini öğrenmeye yönelik sorumlulukları, *ERPA International Congresses on Education, Book of Proceedings*, 19-22 Haziran 2019 Sakarya. 224-230.

- Gülle, A. (2021). Ortaokul öğrencilerinin okul motivasyonlarının, derse yönelik etkin katılım ve öğrenmeye yönelik sorumluluk açısından incelenmesi. *Uluslararası İnovatif Eğitim Araştırmacısı*, 1(1), 1-17.
- Güngör, C. (2021). Ortaokul öğrencilerinin liselere giriş sınavına (LGS) hazırlık sürecine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 12(23), 171-200.
- Gürsoy, S., Gürsoy, R., Zekioglu, A., & Çamlıyer, H. (2020). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ile öğrenmeye karşı sorumluluk davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Humanistic Perspective-Uluslararası Akademik Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 9-17.
- Hediye Er, B. (2021). *Ergenlik döneminde ailenin akademik tutumunun başarıya etkisinde öğrenme sorumluluğunun aracılık etkisi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Helker, K. & Wosnitza, M. (2016). The interplay of students' and parents' responsibility judgements in the school context and their associations with student motivation and achievement. *International Journal of Educational Research*, 76, 34-49. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2016.01.001>
- Kolan, H. İ. (2020). *Lise öğrencilerinin problemli internet kullanımının öğrenme sorumluluğunu yordama gücü* [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Knowles, M. S. (1984). The adult learner: A neglected species. Houston: Gulf. KOHN, MN y KOTTCAMP, RB (1993): *Teachers: The Missing Voice in Education*, Albany, SUNY.
- Köse, E. (2022). Bilimsel araştırma modelleri içinde. Editör R. Y. Kıncal, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (7. Baskı). Nobel Yayınevi.
- Kul, S. (2014). Uygun istatistiksel test seçim kılavuzu/guideline for suitable statistical test selection. *Plevra Bülteni*, 8(2), 26-29.
- Kuloğlu, A. (2022). Ortaokul Öğrencilerinin Öğrenme Sorumlulukları: Bir Karma Yöntem Çalışması. *Journal of History School*, 12(60), 2790-2814. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.62227>.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEBa] (2024). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim. Erişim Tarihi: 28.10.2024, Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_10/11230736_meb_istatistikleri_organ_egitim_2023_2024.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEBb] (2024). *İnsan hakları, vatandaşlık ve demokrasi dersi öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEBc] (2024). *Türkçe dersi öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEBd] (2024). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özbulat, F. (2020). Ortaokul öğrencilerinin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerinin ve okul motivasyonlarının incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Özdaş, F. (2019). Merkezi yerleştirme sınav sistemine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mukaddime*, 10(2), 688-707.
- Özdemir, M. (2019). *Lise ve ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ile sorumluluk duygusu ve davranışları arasındaki ilişki* [Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Selçuk, Z. (2018). *Eğitim psikolojisi* (22. Basım). Nobel Yayınevi.

- Sontur, R., Bilgili, E., & Öğüt, C. (2021). Ailenin akademik tutumunun öğrenme sorumluluğuna etkisi: ortaokul öğrencileri örneği. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 301-309.
- Şenkal, D. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin (5. sınıf) öğrenme ve çalışma sorumluluğuna ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Tran, L. T. & Vu, T. T. P. (2016). International students and personal responsibility towards learning. *Open Journal of International Education*, 1(1), 4-23
- Ünalın, Ş. (2023). *Ortaokul öğrencilerinin öğrenme sürecinde yardım isteme eğilimlerinin, sınıf iklimi ve öğrenme sorumluluğu algılarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Yakar, A., & Saracaloğlu, A. S. (2017). Öğrenmeye yönelik sorumluluk ölçeği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 27-49. DOI: <https://doi.org/10.21764/efd.41545>.
- Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Yeşil, R. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin okul öğrenmelerindeki öğrenme sorumluluklarını yerine getirme düzeyleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1214-1237.
- Yeşil, R. (2021). *Tohum-sorun sorumluluk ve eğitimi*. Pegem Akademi